

наклад, а й через її детективну гостросюжетну насиченість захоплюючою інформацією. А скільки тут професійних музичних тонкощів виконавства на різноманітних інструментах! Я вже не кажу про секрети аранжування, оркестрового звучання, про традиції трійстих музик, народних оркестрів, про українську обрядовість і роботу вокалістів над звуком і артикуляцією, про живу воду української криниці в селі Парутині, згаданій Геродотом, і відродженої в наш час...

І люди, люди, творчі особистості, велетні духу, державотворці засобами національної музичної культури. Книга про одного з них — Віктора Гуцала — є ровесницею Помаранчевої революції, певне ж, не випадково!

“Завдання у сфері поширення народної музики перед нашою державою, всім українським суспільством нині стоять фундаментальні. Створити в усіх початкових, середніх і

вищих учбових закладах новий гуманітарний курс навчання, такий, як історія і література. Видати такий підручник і до нього компакт-диск. Це курс українського народного мелосу”. Важко не погодитися з Прометеем вогненної диригентської палички, який віддає своє серце його величності Оркестру.

Прислухаймося до запитання-завдання Маєстро Віктора: “А чому б і не виступити нам, українцям, ініціаторами створення Всесвітньої асоціації оркестрів народних інструментів?... Головною її метою була б розбудова світової музичної культури, духовності, народних гуманістичних традицій.”

Віримо! Можемо. Зробимо, панове? І “девiзом” її нехай стане “Запорiзький марш” Адамцевича-Гуцала.

Київ

ПОДІЛЬСЬКІ ФОЛЬКЛОРИСТИ

Людмила ДОМАЧУК

Вінниччина фольклорна: Довідник / Упорядники А. М. Подолинний, Т. О. Цвігун. — Вінниця: Книга-Вега, 2004. — 104с.

Довідник “Вінниччина фольклорна” — одне з перших видань про збирачів фольклору, які народилися чи жили й працювали в краї. “Починаючи з дев’ятнадцятого сторіччя, — зазначають автори статей А. М. Подолинний і В. П. Сторожук, — усна народна творчість на Поділлі привертала увагу письменників, композиторів, педагогів, науковців. Її записували, досліджували, публікували і використовували у власних творах О. Стороженко, Марко Вовчок, С. Руданський, А. Свидницький, П. Ніщинський, В. Антонович, М. Старицький, А. Димінський, С. Тобілевич, С. Килимник, та багато інших відомих діячів української культури, освіти і

мистецтва”. У вступній статті автори також зауважують, що на перешкоді фольклорних досліджень стояли царський уряд, пізніше — дві світові війни, наслідки національно-визвольної боротьби, жорстокі репресії „перейменованої московської імперії”, голодомори. Внаслідок цього український фольклор і наука про нього розвивалися нерівномірно.

Усіх імен у виданні більше вісімдесяти, але, за словами авторів, їх могло бути більше. Кожна стаття містить коротку біографію та огляд наукової, збирацької діяльності, перелік основних праць, творів поданих персоналій, а також фотопортрет. Наприкінці видання подано коротку бібліографію праць про фольклористів, що значно підносить науковий рівень довідника.

У вступній статті вміщена інформація про фольклорні та фольклорно-етнографічні ан-

самблі, яких на Вінниччині близько 300. Вони є “пристрасними пропагандистами безцінних перлин, а передусім пісень та обрядів календарного циклу”. Автори розповідають про ансамблі, котрі виникли „на землі Явдохи Зуїхи і Гната Танцюри, тобто у Гайсинському районі”, а також у Погребищенському районі, “який дав нашій культурі невтомну збірочку народних скарбів Настю Присяжнюк”, у Калинівському, Барському, Оратівському, Чернівецькому, Жмеринському, Муровано-Куриловецькому районах.

Надзвичайно цікаві відомості про народну співачку, носія фольклору Явдоху Зуїху, від якої фольклорист Гнат Танцюра записав “1008 народних пісень, календарно-обрядових, весільних, родинно-побутових, історичних балад, жартівливих, — а також близько 400 прислів’їв та приказок, 156 казок, велику кількість загадок та етнографічних матеріалів”; про Настю Присяжнюк, котра зафіксувала 125 похоронних голосінь і вміла їх виконувати, а також “записала погребищенське весілля з усіма обрядами і піснями та 150 ліричних пісень з мелодіями”, “після війни її науковий доробок складався з історії Погребища, в тому числі хроніки багатьох погребищенських родин, розвитку освіти, медичного обслуговування; походження місцевих імен, прізвищ і прізвиськ, опису народного харчування в Погребищі (250 страв); розвідки про квіти у народному побуті, про лікарські рослини; вона зафіксувала чи не всі календарні та родинні обряди, громадські свята, спостереження за погодою, досліджувала подільські говори; збрала та упорядкувала близько 5 тисяч пісень, 4,5 тисячі оповідальних творів, велику кількість прислів’їв та приказок, загадок, замовляння і повір’я, матеріали до народного сонника, опис новосілля та інше”. Нинішнього грудня Насті Андріанівні Присяжнюк виповниться 110 років від дня народження. У Погребищі буде відкрито кімнату-музей та погруддя славетної фольклористки. До Явдохи Зуїхи майже дорівнялася за кількістю виконаних для запису пісень (997!) Ганна Максимівна Яремчук із с. Рожична Оратівського району.

Йдеться у книзі й про таких сучасних дослідників та збирачів фольклору, як нинішній завідувач відділу фольклористики ІМФЕ

НАН України, заступник головного редактора журналу “Народна творчість та етнографія” М. К. Дмитренко (до речі, народився в тому ж селі, що й Г. Т. Танцюра: Зятківцях); професор, доктор філологічних наук, завідувачка кафедри фольклористики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Л. Ф. Дунаєвська; збирачі-краєзнавці В. П. Вовкодав, П. І. Ткачук, поетеса Наталка Поклад та ін. Як бачимо, довідник подає цікаві факти побутування, збирання і дослідження усної народної творчості.

Проте в деяких статтях автори, на жаль, не згадали останні праці науковців, що були опубліковані ще за 3–7 років до видання довідника “Вінниччина фольклорна”. Серед них — монографія Л. Ф. Дунаєвської за темою докторської дисертації “Українська народна проза (легенда, казка) — еволюція епічних традицій” (Київ, 1997 р.). Схожі зауваження стосуються й інших постатей, які активно працюють у сучасній науці. Також немає відомостей про члена Національної Спілки письменників України, наукового співробітника відділу фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України О. І. Шалак, яка наприкінці минулого століття захистила дисертацію про Андрія Димінського. Хоча в статті про А. Димінського, що подана у довіднику, автор згадує фольклористку: “Дослідниця його спадщини О. Шалак зазначає: “Рукописну збірку фольклорної прози А. Димінського важко навіть порівняти із будь-яким іншим, опублікованим в ХІХ ст. збірником казок, — за кількістю сюжетів та жанровим розмаїттям”. До того ж літературний словник Вінниччини “З-над Божої ріки” (упорядник А. Подолинний, Вінниця, 2000 р.) подає довідку про О. І. Шалак, в якій зазначено: поетеса, фольклористка (ст. 372–373). Не згадано про ще одну сучасну фольклористку з Вінниччини, науковця ІМФЕ НАН України кандидата філологічних наук Л. П. Козар, котра захистила кандидатську дисертацію про Б. Грінченка як фольклориста.

Довідник “Вінниччина фольклорна” розрахований на широке коло шанувальників народної творчості. Запропоновані матеріали допомагають побачити загальну картину дослідження фольклорних процесів, адже по-

дають стисло, лаконічну інформацію про життя і діяльність фольклористів, літературознавців, письменників, істориків, етнографів, археологів, археографів, громадських діячів, а також композиторів, перекладачів, педагогів, кобзарів, майстрів декоративно-ужиткового мистецтва тощо, — людей, котрі розвивали науку про фольклор, пропагували українську народну культуру. Матеріали довідника прислу-

жаться не тільки подолянам, а й науковцям для укладання українського фольклористичного енциклопедичного словника, над яким нині успішно працюють, але передусім, на нашу думку, стануть гідним зразком для наслідування науковцям і краєзнавцям з інших областей.

м. Вінниця

КНИГА ПРО МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ УКРАЇНЦІВ

Юрій ЯЦЕНКО

Україна, як відомо, належить до країн, що мають один з найбагатших щодо різновидів народний музичний інструментарій у світі. Вітчизняне інструментознавство налічує чимало праць про українські народні музичні інструменти — яскраву сторінку історії нашого народу, яка виявляє багатство його душі, творчу вдачу, свідчить про високу духовну культуру. Серед фундаментальних праць, в яких висвітлюються ці питання: книга О. Фамінцина, музичного критика й композитора, викладача курсу історії музики та естетики Петербурзької консерваторії, “Домра й сродные ей музыкальные инструменты русского народа: балалайка, кобза, бандура, торбан, гитара” (видана 1891 року в Петербурзі); стаття М. Лисенка, опублікована 1894 року (це перша в Україні праця про народні інструменти, яка давала більш-менш повне уявлення про їх зародження та розвиток); видана Українським державним видавництвом у Харкові 1930 року книга Г. Хоткевича “Музичні інструменти українського народу”; а також робота А. Гуменюка “Українські народні музичні інструменти” (видана в Києві 1967 року). В наш час проводяться дослідження, наукові розвідки, написано дисертації тощо... Проте надто вони вже віддалені від читача,

більшість із них має суто академічно-наукове спрямування і всі вони... бібліографічні раритети, майже недоступні широкому загалові шанувальників музики.

Тому так потрібна і музикознавцю, і студентові, і учню, і пересічній, небайдужій людині література з цього питання, до того ж, написана доступною мовою.

На початку 90-х років минулого століття всі, хто цікавився народними музичними інструментами, з задоволенням і радістю сприйняли появу невеличкого комплексу листівок з фотографіями українських народних інструментів, на звороті яких українською, російською та англійською мовами подавалась текстова інформація. Автор і упорядник тексту — Леонід Черкаський — стисло, але з великою обізнаністю, і головне, з любов'ю, розповідав про українські народні музичні інструменти, їх побутування, характерні особливості, використання та таке інше...

Знання науковець-дослідник, чудовий організатор, невтомний ентузіаст і тонкий знавець українського музичного інструментарію Л. Черкаський заснував і очолює ось уже впродовж тридцяти п'яти років відділ українських народних музичних інструментів Державного музею театрального, музичного та кі-